

Лада Прокопович

Одеський національний політехнічний університет

Театральна складова протестів проти Covid-карантинів: соціально-філософська рефлексія

Соціально-політичне життя суспільства передбачає комунікацію влади із народом і народу із владою. Ця комунікація може набувати різних форм, в тому числі й з елементами театральності (таких як гра, перформанс, артистизм, костюми і декорації, драматургія, режисура тощо). Пандемія Covid-19 спричинила багато змін у соціально-політичному житті різних країн, але не відмінила прагнення людей до його театралізації. Про це свідчать, зокрема, акції протесту проти Covid-карантинів. Але їх театральна складова набуває різних особливостей в різних контекстах – культурних, соціально-економічних тощо. Тому актуальною науковою проблемою є виявлення цих особливостей та їх осмислення в рамках предмету соціальної філософії. Метою даного дослідження є виявлення елементів театральності в протестах проти Covid-карантинів та їх осмислення в соціально-філософському аспекті. Методологічна стратегія цього дослідження базується на концепції театральності соціокомунікативних проявів культури, яка дозволяє осмислювати сутність і форми існування соціальної реальності в динаміці їх змін зі зміною культурного (політичного, соціально-економічного, інформаційного тощо) контексту. В результаті дослідження встановлено, що для багатьох акцій протесту проти карантинних обмежень характерною є театральна складова з такими елементами, як гра, перформанс, костюми і декорації, відповідна драматургія тощо. Це пояснюється тим, що будь-яка акція протесту (масовий мітинг, поодинокий пікет тощо) є заходом публічним, розрахованим на певну аудиторію, до якої треба донести певне повідомлення. Проте з'ясовано, що у протестах проти Covid-карантинів театральна складова проявляється по-різному на різних етапах пандемії. Під час першої хвилі в них переважали елементи костюмованих вистав, жартівливих витівок, але для другої хвилі характерними стають масові мітинги, більшість з яких закінчуються сутичками із поліцією. Театрального в цих акціях стає значно менше. Це вказує на те, що театральна складова в акціях протесту зберігається лише до певної межі – доки є сподівання на діалог із владою. Коли ж народ не отримує відповідей на свої запитання, починає вдаватися до інших форм комунікації із владою.

Ключові слова: соціально-політичний «театр», пандемія Covid-19, акції протесту, комунікація, народ, влада, права людини

Lada Prokopovych

Odessa National Polytechnic University

Theatrical component of protests against Covid-quarantines: socio-philosophical reflection

The socio-political life of society presupposes communication between the authorities and the people, and the people with the authorities. This communication can be carried out in various forms, including with elements of theatricality (play, performance, artistry, costumes and sets, drama, direction, etc.). The Covid-19 pandemic has largely changed the socio-political life of different countries, but has not canceled the desire of people to theatricalize this life. This is evidenced, in particular, by the protests against the Covid-quarantines, which added new techniques and subjects to the repertoire of the political “theater”. The purpose of this study is to identify elements of theatricality in protests against Covid-quarantines and to interpret them in a socio-philosophical aspect. The methodological strategy of this study is based on the concept of theatricality of socio-communicative manifestations of culture. This concept allows us to comprehend the essence and forms of existence of social reality in the dynamics of their changes with a change in the cultural (political, socio-economic, informational, etc.) context. As a result of the study, it was found that many protests against quarantine restrictions are characterized by theatrical component with elements such as play, performance, costumes and scenery, corresponding drama, etc. This is due to the fact that any protest action (whether it be a mass meeting or an individual protest) is a public event addressed to a specific audience to which a specific message needs to be conveyed. However, it was found that in protests against lockdowns, the theatrical component manifests itself in different ways at different stages of the pandemic. During the first wave, elements of costumed performances and comic antics prevailed in them, but for the second wave mass rallies became characteristic, most of which end in clashes with the police. There is much less theatrical content in these actions. This indicates that the theatrical component of the protest action lasts only as long as there is hope for a dialogue with the authorities.

When the people do not receive answers to their questions, they begin to use other forms of communication with the authorities.

Keywords: socio-political “theater”, pandemic Covid-19, protest actions, communication, people, power, human rights

Вступ

Соціально-політичне життя суспільства передбачає комунікацію влади із народом і народу із владою. Ця комунікація може набувати різних форм, в тому числі й з елементами театральності (таких як гра, перформанс, артистизм, костюми і декорації, драматургія, режисура тощо).

Без театральної складової не обходяться і протести проти Covid-карантинів, яких впроваджують уряди різних країн. Проте ця складова набуває різних особливостей в різних контекстах – культурних, соціально-економічних, часових (перша або друга хвиля пандемії) тощо. Тому актуальною науковою проблемою є виявлення цих особливостей та їх осмислення в рамках предмету соціальної філософії.

Огляд попередніх публікацій та соціально-політичних подій останніх років показують, що якщо публічна політика завжди орієнтована на пошуки найбільш ефективних способів комунікації з широкими масами (суспільством, населенням, народом, електоратом) (Прокопович, 2017), то влада таку комунікацію часто лише імітує, що дало підстави С.П. Поцелуєву навіть ввести поняття політичного парадіалогу, як квазі-художньої пародії на діалог (Поцелуєв, 2010, с. 168). Проте в обох випадках в нагоді стають театральні прийоми.

У політичному «театрі» використовуються майже всі техніки і практики, яких було напрацьовано у театральному мистецтві:

– акторська гра (Neuman, Marcus, & Maskuen, 2007; Прокопович, 2019b, с. 52–53);

– наявність амплу: вождь, лідер, соратник, опонент, опозиціонер, критик, аналітик тощо (Гринберг, 1995; Русакова, 2009, с. 36; Богуцький, Корабльова, Чміль, 2013, с. 14; Дандекар, 2020);

– феномен «театру одного актора», переважно – політичних лідерів або

вождів (Краснокутський, 2008);

– ритуали і церемонії як складова драматургії, де поєднуються візуальність, семантика, перформанс (Ільницька, 2009; Хома, 2014; Мусихин, 2015; Прокопович, 2019, с. 50–51);

– використання костюмів та декорацій як додаткових засобів передачі повідомлень (Воронкова, 2018; Прокопович, 2018);

– практика аплодисментів для демонстрації «народної любові» до чергового лідера (Прокопович, 2019a);

– скандали і провокації (як жанрова складова фарсу або водевілю) задля привернення уваги загалом до певних проблем, або, навпаки, для відвернення уваги від якихось дій влади (Костельнюк, 2018; Прокопович, 2019b, с. 51–52);

– поділ на сценічну виставу (публічна політика) та дії за лаштунками (таємна політика) (Шейгал, 2000);

– віртуалізація держави («країна в смартфоні», е-демократія тощо), внаслідок чого традиційні політичні інститути (в тому числі й сама держава) заміщуються їх симулякрами (Кривошеїн, 2019), що сприяє утворенню суто театального ефекту – коли глядачі одночасно і вірять, і не вірять у все, що відбувається на сцені.

Народ у своїй комунікації із владою також іноді вдається до театральних прийомів. Особливо яскраво це проявляється в різних формах протесту.

Пандемія Covid-19 додала до практики театралізації соціально-політичних комунікацій нових фарб та драматичних ефектів.

Метою даного дослідження є виявлення елементів театральності в протестах проти Covid-карантинів та їх осмислення в соціально-філософському аспекті.

Методологічна стратегія цього дослідження базується на концепції театральності соціокомунікативних проявів культури (Прокопович, 2017), яка дозволяє осмислювати сутність і форми існування соціальної реальності

в динаміці їх змін зі зміною культурного (політичного, соціально-економічного, інформаційного тощо) контексту.

Виклад основного матеріалу

Пандемія Covid-19, яку було оголошено на початку 2020 року, майже одразу набула ознак проблеми не лише суто медичної, а й соціальної, економічної та політичної. Карантинні заходи, яких почали впроваджувати різні країни, лише перші декілька тижнів сприймалися людьми як доцільні та необхідні. Люди активно, і навіть творчо, пристосовувалися до нових умов життя – соціальної дистанції, самоізоляції, маскового режиму тощо.

Найбільш ефектно це проявлялося у костюмованих перформансах, в яких люди винахідливо та з гумором обігравали тему захисного одягу та масок (Прокопович, & Кирилова, 2020).

Мабуть, однією з перших «театральних» реакцій на карантинні обмеження, які почали запроваджуватись в різних країнах, став «динозавр», що виносив сміття, в Іспанії. 17 березня 2020 року поліція міста Мурсія (вже закритого на карантин) опублікувала відео, де людина у костюмі динозавру пересувається вулицею. Поліціанти відреагували на цю подію таким зауваженням: «В нинішній ситуації людям дозволено здійснювати короткі прогулянки із домашніми тваринами. Але це правило не розповсюджується на тиранозаврів» (Twitter, 17 березня 2020).

Згодом ще одного «динозавра» помітили в Росії: ввечері 7 квітня 2020 року у Санкт-Петербурзі людина у костюмі динозавра гуляла із дитячою коляскою навколо озера.

У тому ж дусі відреагували на посилення карантинних заходів деякі мешканці України. Наприклад, одесити дозвіл виходити з дому лише для того, щоб вигуляти домашню тваринку, сприйняли із гумором. В Інтернеті почали з'являтися відео, як вулицями Одеси ходять люди, одягнені у казкових персонажів, які вигулюють казкових звірів: Машу із Ведмедем, Алісу із Чеширським котом.

В такий самий спосіб люди урізноманітнювали режим ізоляції й в Австралії. Там запустили флешмоб, сутність якого полягала у тому, щоб винести

сміття у найбільш незвичайному костюмі. В Інтернеті з'явилися численні фото- і відео-звіти учасників цієї театралізованої акції у костюмах Супермена, Бетмена, Попелюшки, нареченої тощо.

У всіх цих перформансах тема коронавірусу, як така, не візуалізовувалася. Вона була присутня лише у драматургії (у сюжетних обставинах, мотивах, поведінкових реакціях), а костюми – були «старими», позиченими з інших, попередніх «спектаклів».

У костюмі саме «коронавірусному» постав перед «публікою» поліціант Раджеш Бабу з індійського міста Ченнаї. Наприкінці березня він вийшов патрулювати вулиці у шоломі, який зображав модель коронавірусу. В такий спосіб чоловік намагався привернути увагу людей до спалаху Covid-19 і нагадати про важливість карантину. Цю ініціативу підхопили його колеги, які також «озброїлися» схожою бутафорією.

Але згодом люди почали вбачати в обмежувальних заходах зазіхання влади на свої права та свободи. Тому почали в різні способи демонструвати свій протест, іноді привносячи в нього елементи театральності.

Зазвичай соціально-політичний протест актуалізується або в активній, або в пасивній формі. Пасивний протест проявляється у стані політичної апатії і виражається у відмові брати участь у виборах влади різних рівнів. Активний протест має більш широкий арсенал форматів – петиції, пікети, акції непокори, мітинги, страйки тощо, – що дозволяє залучати різноманітні засоби комунікації: як вербальні, так і невербальні.

Вербальну складову будь-якого соціально-політичного протесту складають лозунги, які є не лише засобом вираження позиції їх авторів. Проголошення лозунгів, особливо – під час масових протестів, формує актуальний набір ідей, важливих для даної соціальної групи, а іноді – і для всього суспільства. Лозунги, які проголошувалися на акціях протесту проти Covid-карантинів, свідчать про те, що люди намагалися відстоювати базові права і свободи: «Вам не відібрати нашу свободу», «Моє тіло

– мій ризик – мій вибір» (США, квітень 2020); «Особиста свобода недоторканна», «Хай живе свобода!», «Жодних масок, жодного соціального дистанціювання» (Італія, вересень 2020); «Живи своїм життям, епідемія закінчилася», «Я дихаю вільно!» (Бельгія, вересень 2020); «Зніми маску, вимкни телевізор, живи повним життям», «Covid-19 – це брехня, ми не всі ковідіоти», «Краще могила, ніж бути рабом» (Хорватія, вересень 2020); «Дайте працювати!» (Україна, листопад 2020); «Поверніть нашу свободу!» (Словаччина, грудень 2020).

Невербальну складову протестів проти карантинних обмежень формували різноманітні прояви візуального та театрального.

Одним з яскравих прикладів є мем-історія українського спортсмена Валентина Бур'янова. 6 квітня 2020 року в Україні було запроваджено заборону на відвідування парків, скверів та інших зелених зон відпочинку. Вхід до Київського Гідропарку був перекритий поліцією. Спортсмен, що планував у парку тренування, вирішив потрапити до парку, перепливши річку. Але на іншому березі його вже зустрічали з десятком поліціантів. Спортсмена затримали, склали адміністративний протокол, а 28 квітня суд наклав на нього штраф у 17 тисяч гривень. Спортсмен набув слави і прізвисько «Пловець із Гідропарку».

Вважаючи, що представники влади знехтували його конституційними правами, Валентин Бур'янов вирішив подати скаргу міністру внутрішніх справ Арсену Авакову. На зустріч із міністром він приїхав у медичній масці і на коні. Але бесіди із міністром не відбулося: далі приймальні громадянина не пропустили. Тому пояснювати свій вчинок він змушений був у Facebook. Він розповів, що вдався до такого перформансу задля того, щоб «продемонструвати суспільству, Кабміну і Арсену Борисовичу те, що ми повертаємось фактично до Середньовіччя. А саме – змушені знову їздити на конях... До того ж, поліціанти, які поведуться фактично як інквізитори» (Valentyn Burynov, Facebook, 28 квітня 2020).

Звісно, вся ця історія мала б швидко

забутися, як і будь-який хайп, в умовах інформаційного перевантаження (або навмисно створюваного інформаційного шуму). Але «п'єса» набула продовження.

11 травня 2020 року головний санітарний лікар Віктор Ляшко зізнався, що закривати парки та сквери на період карантину з точки зору епідеміології не було потреби. Ці заходи застосували для того, щоб психологічно вплинути на українців і показати масштаби небезпеки, якої може завдати невидима інфекція.

Зрозуміло, що ці зізнання були розцінені суспільством як неповага влади до громадян: спочатку залякали, а потім про це розповіли. Цілком природно, що люди почали згадувати всі випадки такого «психологічного» приниження людської гідності, зокрема, і «вилов» поліціантами «Пловця із Гідропарку». Його вчинок набув додаткового сенсу та бунтівного драматизму. І у подальшому часто згадувався аналітиками як аргумент у поясненнях, чому у людей виникла недовіра до будь-яких дій влади з карантинних обмежень.

Не менш креативними при влаштуванні театралізованих акцій протесту виявилися і працівники галузі послуг.

2 травня 2020 року під Офісом Президента України пройшла акція київських рестораторів, які вимагали дозволити відкрити літні тераси ресторанів і кафе під час карантину. У сквері перед центральним входом до Офісу Президента вони влаштували велику «літню терасу», а кухарі організували пікнік для учасників акції. При цьому мітингарі дотримувалися всіх норм безпеки, демонструючи, що так само вони і в своїх закладах спроможні забезпечити санітарну безпеку своїм працівникам (майже 200 тис. робочих місць) та відвідувачам.

Наступного дня, 3 травня 2020 року, працівники туристичного бізнесу у Тернополі влаштували ще більш вражаючий перформанс – символічне поховання туристичного сезону, який зірвався через спалах коронавірусу. Попре те, що «поховання» було символічним, поховальне приладдя – труна, вінки, катафалк – було справжнім.

У травні, до речі, почали проявлятися

дві тенденції у протестах, пов'язаних із пандемією Covid-19. Перша – це протести проти карантину, друга – протести проти його зняття. Друга тенденція проявлялася здебільшого в США та Європі.

На початку травня в США поступово почали знімати обмеження на відвідування громадських місць. А влада Флориди навіть дозволила відвідування пляжів. Проте деякі мешканці штату вважали це рішення передчасним. Тому в різні способи намагалися нагадати людям про небезпеку. Наприклад, юрист Деніел Улфелдер надягнув на себе чорний балахон Смерті, взяв косу і почав у такому вигляді ходити по узбережжю. «Я за те, щоб пляжі було відкрито, але я переконаний, що зараз – не найвдаліший час для цього. Це може бути смертельно небезпечним», – заявив він телеканалу Northwest Florida Daily News (Daniel Uhlfelder, Twitter, May 1, 2020).

До костюмованих акцій вдавалися і «коронавірусні дисиденти». Наприклад, 26 червня 2020 року у Київському метро відбулася акція невеличкої групи жінок, які закликали пасажирів зняти захисні маски і переконували, що коронавірусу не існує. «Вас обманюють! Ніякого коронавірусу не існує!» – вигукували жінки, одягнені у костюми відьом. Їх обличчя були закриті масками – але не медичними, а косметичними.

Без костюмів та декорацій, але з вражаючим драматичним ефектом проводили акції протесту лікарі. Таких акцій було не дуже багато, та й не всі вони широко висвітлювалися ЗМІ. Але принаймні одна з них наробила світового галасу. Йдеться про мовчазний протест, «коридор ганьби», який влаштував колектив брюсельської лікарні Сен-П'єр прем'єр-міністерці Софі Вільмес. Коли кортеж під'їхав до лікарні, медики вишукувалися у два ряди вздовж дороги і повернулися до чиновниці спинами – на знак незгоди із політикою уряду в боротьбі з коронавірусом (BBC, 18 травня 2020).

Влітку перша хвиля пандемії почала вщухати. Карантинні заходи були де послаблені, а де й зовсім скасовані. Відповідно, і протестні настрої пішли на спад. Акції мали суто мирний характер,

іноді навіть нагадували пікніки на галявинах міських парків. Так, наприклад, відбувалося 1 серпня 2020 року в Гаазі, де на протест проти карантину вийшли майже півтори тисячі людей. Всі вони були або без масок, або в масках театральних та карнавальних.

З другою хвилею пандемії протести поновилися, але їх характер суттєво змінився.

Акції стали більш масовими, їх порядок денний почав доповнюватися соціально-економічними питаннями, пов'язаними із ростом безробіття. Часто протести проти карантину поєднувалися із соціально-політичними питаннями: проти проведення судової реформи (Аргентина), проти заборони абортів (Польща), проти політики уряду в цілому (Сербія), проти загострення військового конфлікту із сусідньою країною (Вірменія, Азербайджан), проти обмеження свободи зібрань (Словаччина) тощо. В цих акціях театрального ставало все менше, а водометів та сльозогінного газу, яких застосовувала поліція, розганяючи демонстрантів, – все більше. Ось лише заголовки повідомлень деяких українських ЗМІ: «Протести проти карантину в Лондоні: постраждали дев'ять поліцейських і троє учасників» (Радіо Свобода, 26 вересня 2020), «У Празі протест проти карантину розігнали водометами» (Волинські новини, 18 жовтня 2020), «У Флоренції пройшли протести проти карантину, поліція затримала 20 учасників» (Громадське радіо, 31 жовтня 2020), «У німецькому Лейпцигу протест проти карантину переріс в сутички з поліцією» (Zaxid.net, 8 листопада 2020), «У Словаччині тисячі людей вийшли на протести проти карантину» (Волинські новини, 18 листопада 2020), «Протести проти карантину в Берліні: поліція застосувала водомети, є поранені» (Ліга. Новини, 18 листопада 2020).

На тлі цього масового протестного руху акції проти карантину в Україні виглядали, так би мовити, «камерними». Вони (як і під час першої хвилі) не були масовими, але зберігали театральність.

Особливо креативними в цьому сенсі знову ж таки виявилися ресторатори,

які навчилися гарно поєднувати протест із рекламою своїх закладів. Театральність їх акцій полягала не лише у залученні декорацій (пусті столики та стільці, кухонне приладдя в руках мітингувальників), але й в створенні сюжетного конфлікту за допомогою ефектних драматургічних прийомів.

Наприклад, 19 листопада 2020 року на сторінці «Дайте працювати» у Facebook львівські ресторатори розмістили відеозвернення до влади із закликом відмінити «карантин вихідного дня». Щоб привернути до себе увагу заклопотаної влади, підприємці постали перед відеокамерою без штанів. «...У той час, коли інші країни пропонують плани боротьби з епідемією та роблять реальні кроки, наш уряд вводить карантин вихідного дня, котрий нічого не змінить, лише вб'є наш бізнес і вижене тисячі наших людей на вулиці», – сказали вони. І додали: «Ми будемо працювати, як партизани, як би це нас не принижувало. У нас немає іншого виходу. Це Львів, крихітко. Жодна влада тут не змогла перемогти підпілля, і вам навряд чи вдасться... Ви вже залишили нас без штанів, але ми не дамо цього зробити з тисячами наших людей».

Слід зауважити, що такий ню-перформанс не є ноу-хау львівських рестораторів. «Голі акції» почали відбуватись в різних країнах Європи вже з квітня 2020 року, тобто у першу хвилю пандемії. Наприклад, 14 квітня в Іспанії жінка на знак протесту проти правил карантину роздяглася і стрибнула на поліцейську автівку. 29 квітня у Німеччині лікарі роздяглися, щоб привернути увагу влади до нестачі захисного одягу для роботи із пацієнтами з коронавірусною хворобою. 19 травня у Росії казанські бармени та ресторатори влаштували челендж-страйк у стилі ню, який підтримали їх колеги з багатьох міст країни. А під час другої хвилі пандемії цю практику відновили французькі підприємці. 17 листопада 2020 року вони запустили відео-челендж, де позували перед камерами голяка, задля привернення уваги до свого важкого економічного стану після запровадження в країні повторного карантину.

Напередодні Різдва та Нового року уряди різних країн почали говорити про посилення карантинних обмежень на свята.

Першими на акції протесту з цього приводу почали виходити громадяни Росії, де уряд заборонив проводити масові гуляння, в тому числі і «Ёлки» – вистави в дитячих садках та школах, корпоративи в організаціях та інші подібні заходи з участю «Діда Мороза» та «Снігуроньки». Через таке рішення влади актори та аніматори, які зазвичай виступали в цих ролях, опинилися без сезонного підробітку. Тому вже 18 листопада 2020 року в Москві на Красній площі з'явився пікет «Діда Мороза» з двома «помічниками» – дівчатами в костюмах ельфів. Поліція затримала «Діда Мороза» і склала протокол про порушення порядку проведення пікетів.

Такі ж самі – небагатолюдні та театралізовані – вуличні протести були характерними і для початку 2021 року. Наприклад, 3 січня в Чехії пройшла акція, під час якої протестувальники принесли до будинку прем'єр-міністра труну та унітаз. До труни вони причепили табличку «Рокитніце в Орлицьких горах», яка вказувала на гірськолижний центр, закритий через карантин. Трохи згодом, 11 січня, у столиці Чехії, Празі, пройшла більш масова акція. Тисячі людей, що вийшли на протест проти карантинних обмежень скандували: «Ми не вівці! Зупинимо тиранію Covid-19!» (Ліга. Новини, 11 січня 2021). Обидві акції пройшли мирно.

Проте вже із середини січня протести знов набули масового характеру, почали супроводжуватись заворушеннями та сутичками із поліцією: «В Вене тисячі австрійцев протестують проти локдауна» (Страна.ua, 16 январа 2021), «У Тунісі спалахнули масштабні протести проти карантину: поліція затримала сотні людей, а влада розгорнула війська» (Hromadske. ua, 19 січня 2021), «В Нідерландах вспыхнули протесты против карантина. Полиция применила водомёты» (Страна.ua, 25 январа 2021), «В Ливане продолжаются протесты из-за карантина: есть пострадавшие, привлечена армия и

бронетехника» (РБК-Україна, 28 января 2021).

Отже, бачимо, що акції протесту проти Covid-карантинів поступово втрачають театральну складову і стають схожими на справжні бойові дії. Адже у людей все більше накопичується запитань, на які влада не дає відповідей. До питань про доцільність локдаунів (особливо – про їх посилення на тлі появи вакцин) додаються питання про ефективність цих вакцин, про принципи їх розподілу між країнами та громадянами, про доцільність та правомірність впровадження «паспортів вакцинації» тощо. Всі ці питання формують новий порядок денний соціально-політичного життя і, відповідно, у подальшому будуть задавати вже іншу драматургію політичного «театру» (якщо, звісно ж, суспільство не отримає на них відповідей, або ці відповіді не задовольнять певну частину суспільства).

Висновки

Огляд і аналіз акцій протесту проти Covid-карантинів показують, що в більшості з них присутні елементи театральності – гра, перформанс, костюми та декорації, відповідна драматургія тощо. Наявність театральної складової тут є цілком природною, адже будь-яка акція протесту (чи то масовий мітинг, чи то поодинокий пікет) є заходом публічним, розрахованим на певну аудиторію, до якої треба донести певне повідомлення. Застосування прийомів, напрацьованих у театральному мистецтві, дозволяє народові в його комунікації із владою зробити свої повідомлення більш виразними, змістовними не лише інформаційно, а й емоційно. Чи належним чином влада реагує на такі повідомлення – то вже окреме питання, але вона на них реагує, отже, помічає. Тому народ і надалі

вдаватиметься до театралізації деяких акцій протесту як вимушеної форми комунікації із владою.

Щодо акцій протесту саме проти Covid-карантинів, то їх театральна складова проявляється по-різному на різних етапах пандемії. Якщо під час першої хвили в них переважали елементи костюмованих вистав, жартівливих витівок, то для другої хвили характерними стають масові мітинги, більшість з яких закінчується сутичками із поліцією. Театрального в цих акціях стає все менше, а сльозогінного газу з боку поліції – все більше. Це пояснюється тим, що на початку пандемії локдауну здавалися людям доцільними, адже влада запевняла, що ці заходи є тимчасовими, доки не з'являться вакцини. Коли ж з появою вакцин ситуація не змінилася (і навіть, навпаки: замість відміни локдаунів з'явилися закони про посилення маскового режиму та вимоги щодо самих масок), почала зростати недовіра до дій влади. І комунікація народу із владою почала набувати нових, більш радикальних, форм.

Це дозволяє зробити висновок про те, що театральна складова зберігається в акціях протесту лише до певної межі – доти, доки є сподівання на мирний діалог із владою. Саме на діалог. Адже якщо діалог є драматичним першоелементом виникнення театру як виду мистецтва, то й політичний «театр» має функціонувати на цих засадах. Тому, коли діалогу не відбувається, одна із сторін (частіш за все – влада) вдається до його імітації. Тобто здійснюється постановка такого складного театального жанру, як «спектакль у спектаклі». Народові залишається обирати, ким йому бути в цій грі – учасником, глядачем чи критиком. Або просто встати і вийти із зали, щоб розпочати іншу гру.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

Богуцький Ю., Корабльова Н., Чміль Г. Нова культурна реальність як соціодинамічний процес людинотворення через ролі. Київ : Інститут культурології НАМ України, 2013. 272 с.

Воронкова А. І. Протести і мода в сучасному суспільстві: політологічний вимір. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2018. Т. 21, № 11. С. 40–46. DOI: 10.15421/1718150.

Гринберг Т. Политическая реклама: портрет лидера. Москва : Возрождение, 1995. 104 с.

Дандекар Д. Концепції політичного лідерства: філософсько-антропологічні та соціокультурні виміри. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2020. Т. 23, № 3. С. 73–81. DOI: 10.15421/172027.

- Ільницька І. В. Перформансна комунікація як політична технологія та складова іміджевої PR-стратегії збройних сил. *Військово-науковий Вісник*. 2009. № 12. С. 189–200.
- Костельнюк М. М. Маніпуляційні технології в політичних процесах: термінологічний інструментарій. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2018. Т. 21, № 5. С. 123–132. DOI: 10.15421/171877.
- Краснокутський Г. Архетип Діви-Матері в сугестивному річищі «кольорових» революцій: Casus Franciae et lapsus Ucrainae. *Arcadia: культурологічний та мистецтвознавчий журнал*. 2008. № 4 (22). С. 32–35.
- Кривошеїн В. В. Соціально-політичні ризики віртуалізації держави. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2019. Т. 22, № 12. С. 5–14. DOI: 10.15421/172000.
- Мусихин Г. И. «Блеск и нищета» политических ритуалов. *Полития*. 2015. № 2(77). С. 98–109.
- Поцелуев С. П. Диалог и квазидиалог в коммуникативных теориях демократии. Ростов-на-Дону : СКАГС, 2010. 496 с.
- Прокопович Л. В. Театрализация социокультурной коммуникации: методологическое обоснование исследовательского подхода. *ScienceRise*. 2017. № 7(36). С. 29–32. DOI: 10.15587/2313-8416.2017.106701.
- Прокопович Л. В. Исследование костюмных украшений и аксессуаров как средств коммуникации в политическом «театре». *ScienceRise*. 2018. № 1(42). С. 16–19. DOI: 10.15587/2313-8416.2018.121879.
- Прокопович Л. В. Аплодисменты в политическом «театре»: социокоммуникативный аспект технологии. *Наукове пізнання: методологія та технологія*. 2019. № 1(42). С. 94–98.
- Прокопович Л. В. Соціально-філософські засади театралізації політичної сфери. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2019. Т. 22, № 2. С. 48–58. DOI: 10.15421/171922.
- Прокопович Л. В., Кирилова А. Г. Маски у «театрі» буття в контексті пандемії Covid-19. *Scientific Journal "Virtus"*. 2020. № 45. С. 28–31.
- Русакова О. Ф. Шоу-политика: особенности дискурса. Социум и власть. 2009. № 4(24). С. 36–39.
- Хома Н. М. Політичний перформанс як постмодерна форма соціального протесту. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2014. Вип. 1(21). С. 18–22.
- Шейгал Е.И. Театральность политического дискурса. *Единицы языка и их функционирование*. 2000. Вып. 6.
- Neuman R., Marcus G., Mackuen M. The Affect Effect. Dynamics of emotion in political thinking and behavior. Chicago: The University of Chicago Press, 2007. 440 p.

REFERENCES

- Bogutsky, Yu., Korablyova, N., & Chmil, G. (2013) *Nova kulturna realnist yak sociodynamichnyy protses lyudynotvorennya cherez roli [New cultural reality as a sociodynamic process of human creation through roles]*. Kyiv [in Ukrainian].
- Voronkova, A. I. (2018). Protesty i moda v suchasnomu suspilstvi: politolohichnyi vymir [Protests and fashion in modern society: political science]. *Scientific and theoretical almanac "Grani"*, 21(11), 40–46. DOI: 10.15421/1718150 [in Ukrainian].
- Greenberg, T. (1995). *Politicheskaya reklama: portret lidera [Political advertising: a portrait of a leader]*. Moscow [in Russian].
- Dandekar, D. (2020). Kontseptsii politychnogo liderstva: filosofsko-antropolohichni ta sotsiokulturni vymiry [Concepts of political leadership: philosophical-anthropological and socio-cultural measurements]. *Scientific and theoretical almanac "Grani"*, 23(3), 73–81. DOI: 10.15421/172027 [in Ukrainian].
- Ilynitckaya, U. V. (2009). Performansna komunikatsiya yak politychna tekhnolohiya ta skladova imidzhevoyi PR-stratehiyi zbroynykh syl [Performance communication as a political technology and component of the image PR-strategy of the armed forces]. *Viyis'kovo-naukovyy visnyk*, 12, 189–200 [in Ukrainian].
- Kostelniuk, M.M. (2018). Manipulatsiini tekhnolohoi v politychnykh protsesakh: terminolohichnyi instrumentarii [Manipulation technologies in political process: terminological tools]. *Scientific and theoretical almanac "Grani"*, 21(5), 123–132. DOI: 10.15421/171877 [in Ukrainian].
- Krasnokutskiy, G. (2008). Arkhetyp Divy-Materi v suhestyvnomu rishyshchi "kolorovykh" revolyutsiy: Casus Franciae et lapsus Ucrainae [The archetype of the Virgin-Mother in the suggestive stream of "color" revolutions: Casus Franciae et lapsus Ucrainae]. *Arcadia*, 4 (22), 32–35 [in Ukrainian].
- Kryvoshein, V. V. (2019). Sotsialno-politychni ryzyky virtualizatsii derzhavy [Social and political risks of virtualization of state]. *Scientific and theoretical almanac "Grani"*, 22(12), 5–14 [in Ukrainian].
- Musikhin, G.I. (2015). "Blesk i nishcheta" politicheskikh ritualov ["Shine and poverty" of political rituals]. *Polity*, 2(77), 98–109 [in Russian].
- Potseluev, S. (2010). Dialog i kvazidiialog v kommunikativnykh teoriyakh demokratii [Dialogue and quasi-dialogue in communicative theories of democracy]. Rostov na Donu: SKAGS [in Russian].
- Prokopovich, L. V. (2017). Teatralizatsia sotsiokul'turnoy komunikatsii: metodologicheskoe obosnovaniye issledovatel'skogo podkhoda [Theatricalization of sociocultural communication: methodological substantiation of the research approach]. *ScienceRise*, 7(36), 29–32. DOI: 10.15587/2313-8416.2017.106701. [in Russian].
- Prokopovich, L. V. (2018). Issledovaniye kostyumnykh ukrasheniy i aksessuarov kak sredstv kommunikatsii v politicheskom "teatre" [Study of jewelry and accessories as a means of communication in a political "theater"]. *ScienceRise*, 1(42), 16–19. DOI: 10.15587/2313-8416.2018.121879 [in Russian].
- Prokopovich, L. V. (2019a). Aplodysmenty v politychnomu "teatri": sotsyokommunikativnyy aspekt tekhnolohii [Applause in the political "theater": the socio-communicative aspect of technology]. *Scientific Knowledge: Methodology and Technology*, 1(42), 94–98 [in Ukrainian].

Prokopovych, L. V. (2019b). Sotsialno-filosofski zasady teatralizatsii politychnoi sfery [Socio-philosophical foundations of theatricalization of the political sphere]. *Scientific and theoretical almanac "Grani"*, 22(2), 48-58. [in Ukrainian].

Prokopovych, L. V., & Kyrillova, A. G. (2020). Masky u "teatri" buttya v konteksti pandemii covid-19 [Masks in the "theater" of being in the context of the Covid-19 pandemic]. *Scientific Journal "Virtus"*, 45, 28-31 [in Ukrainian].

Rusakova, O. F. (2009) Shou-politika: osobennosti diskursa [Show politics: features of discourse]. *Society and power*, 4(24), 36-39 [in Russian].

Khoma, N.M. (2014). Politychnyy perfomans yak postmoderna forma sotsial'noho protestu [Political performance as a postmodern form of social protest]. *National Technical University of Ukraine Journal Political science. Sociology. Law*, 1(21), 18-22 [in Ukrainian].

Sheigal, E.I. (2000). Teatralnost politicheskogo diskursa [Theatricality of political discourse]. *Yedynitsy yazyka i ikh funktsionirovaniye*, 6. [in Russian].

Neuman, R., Marcus, G., & Mackuen, M. (2007). *The Affect Effect. Dynamics of emotion in political thinking and behavior*. Chicago: The University of Chicago Press, 2007. 440 p.

Prokopovych Lada

Dr. Sc., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0001-8626-91722>, lada.prokopovich@gmail.com

Стаття надійшла / Article arrived: 05.01.2021

Схвалено до друку / Accepted: 17.02.2021